

INNOVATIVE WORLD
Ilmiy tadqiqotlar markazi

ZAMONAVIY ILM-FAN VA TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLAR ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

The background features a collage of various mathematical and scientific elements. On the left, a person in a suit is shown from the waist up, gesturing towards the formulas. The collage includes:

- Mathematical equations such as $\{f_k(x)\} = \{f_k(x)\}$, $y(x) = \sum_{k=1}^n c_k \phi_k(x)$, $\cos(x) = \frac{e^{ix} + e^{-ix}}{2}$, $\sin(x) = \frac{e^{ix} - e^{-ix}}{2i}$, $\frac{d}{dx} \sin(x) = \cos(x)$, $\frac{d}{dx} \cos(x) = -\sin(x)$, $\frac{d}{dx} e^{ax} = ae^{ax}$, $\frac{d}{dx} e^{-ax} = -ae^{-ax}$, $\frac{d}{dx} \ln(x) = \frac{1}{x}$, $\frac{d}{dx} x^a = ax^{a-1}$, $\frac{d}{dx} x^0 = 0$, $\frac{d}{dx} x^1 = 1$, $\frac{d}{dx} x^2 = 2x$, $\frac{d}{dx} x^3 = 3x^2$, $\frac{d}{dx} x^4 = 4x^3$, $\frac{d}{dx} x^5 = 5x^4$, $\frac{d}{dx} x^6 = 6x^5$, $\frac{d}{dx} x^7 = 7x^6$, $\frac{d}{dx} x^8 = 8x^7$, $\frac{d}{dx} x^9 = 9x^8$, $\frac{d}{dx} x^{10} = 10x^9$, $\frac{d}{dx} x^{11} = 11x^{10}$, $\frac{d}{dx} x^{12} = 12x^{11}$, $\frac{d}{dx} x^{13} = 13x^{12}$, $\frac{d}{dx} x^{14} = 14x^{13}$, $\frac{d}{dx} x^{15} = 15x^{14}$, $\frac{d}{dx} x^{16} = 16x^{15}$, $\frac{d}{dx} x^{17} = 17x^{16}$, $\frac{d}{dx} x^{18} = 18x^{17}$, $\frac{d}{dx} x^{19} = 19x^{18}$, $\frac{d}{dx} x^{20} = 20x^{19}$, $\frac{d}{dx} x^{21} = 21x^{20}$, $\frac{d}{dx} x^{22} = 22x^{21}$, $\frac{d}{dx} x^{23} = 23x^{22}$, $\frac{d}{dx} x^{24} = 24x^{23}$, $\frac{d}{dx} x^{25} = 25x^{24}$, $\frac{d}{dx} x^{26} = 26x^{25}$, $\frac{d}{dx} x^{27} = 27x^{26}$, $\frac{d}{dx} x^{28} = 28x^{27}$, $\frac{d}{dx} x^{29} = 29x^{28}$, $\frac{d}{dx} x^{30} = 30x^{29}$, $\frac{d}{dx} x^{31} = 31x^{30}$, $\frac{d}{dx} x^{32} = 32x^{31}$, $\frac{d}{dx} x^{33} = 33x^{32}$, $\frac{d}{dx} x^{34} = 34x^{33}$, $\frac{d}{dx} x^{35} = 35x^{34}$, $\frac{d}{dx} x^{36} = 36x^{35}$, $\frac{d}{dx} x^{37} = 37x^{36}$, $\frac{d}{dx} x^{38} = 38x^{37}$, $\frac{d}{dx} x^{39} = 39x^{38}$, $\frac{d}{dx} x^{40} = 40x^{39}$, $\frac{d}{dx} x^{41} = 41x^{40}$, $\frac{d}{dx} x^{42} = 42x^{41}$, $\frac{d}{dx} x^{43} = 43x^{42}$, $\frac{d}{dx} x^{44} = 44x^{43}$, $\frac{d}{dx} x^{45} = 45x^{44}$, $\frac{d}{dx} x^{46} = 46x^{45}$, $\frac{d}{dx} x^{47} = 47x^{46}$, $\frac{d}{dx} x^{48} = 48x^{47}$, $\frac{d}{dx} x^{49} = 49x^{48}$, $\frac{d}{dx} x^{50} = 50x^{49}$, $\frac{d}{dx} x^{51} = 51x^{50}$, $\frac{d}{dx} x^{52} = 52x^{51}$, $\frac{d}{dx} x^{53} = 53x^{52}$, $\frac{d}{dx} x^{54} = 54x^{53}$, $\frac{d}{dx} x^{55} = 55x^{54}$, $\frac{d}{dx} x^{56} = 56x^{55}$, $\frac{d}{dx} x^{57} = 57x^{56}$, $\frac{d}{dx} x^{58} = 58x^{57}$, $\frac{d}{dx} x^{59} = 59x^{58}$, $\frac{d}{dx} x^{60} = 60x^{59}$, $\frac{d}{dx} x^{61} = 61x^{60}$, $\frac{d}{dx} x^{62} = 62x^{61}$, $\frac{d}{dx} x^{63} = 63x^{62}$, $\frac{d}{dx} x^{64} = 64x^{63}$, $\frac{d}{dx} x^{65} = 65x^{64}$, $\frac{d}{dx} x^{66} = 66x^{65}$, $\frac{d}{dx} x^{67} = 67x^{66}$, $\frac{d}{dx} x^{68} = 68x^{67}$, $\frac{d}{dx} x^{69} = 69x^{68}$, $\frac{d}{dx} x^{70} = 70x^{69}$, $\frac{d}{dx} x^{71} = 71x^{70}$, $\frac{d}{dx} x^{72} = 72x^{71}$, $\frac{d}{dx} x^{73} = 73x^{72}$, $\frac{d}{dx} x^{74} = 74x^{73}$, $\frac{d}{dx} x^{75} = 75x^{74}$, $\frac{d}{dx} x^{76} = 76x^{75}$, $\frac{d}{dx} x^{77} = 77x^{76}$, $\frac{d}{dx} x^{78} = 78x^{77}$, $\frac{d}{dx} x^{79} = 79x^{78}$, $\frac{d}{dx} x^{80} = 80x^{79}$, $\frac{d}{dx} x^{81} = 81x^{80}$, $\frac{d}{dx} x^{82} = 82x^{81}$, $\frac{d}{dx} x^{83} = 83x^{82}$, $\frac{d}{dx} x^{84} = 84x^{83}$, $\frac{d}{dx} x^{85} = 85x^{84}$, $\frac{d}{dx} x^{86} = 86x^{85}$, $\frac{d}{dx} x^{87} = 87x^{86}$, $\frac{d}{dx} x^{88} = 88x^{87}$, $\frac{d}{dx} x^{89} = 89x^{88}$, $\frac{d}{dx} x^{90} = 90x^{89}$, $\frac{d}{dx} x^{91} = 91x^{90}$, $\frac{d}{dx} x^{92} = 92x^{91}$, $\frac{d}{dx} x^{93} = 93x^{92}$, $\frac{d}{dx} x^{94} = 94x^{93}$, $\frac{d}{dx} x^{95} = 95x^{94}$, $\frac{d}{dx} x^{96} = 96x^{95}$, $\frac{d}{dx} x^{97} = 97x^{96}$, $\frac{d}{dx} x^{98} = 98x^{97}$, $\frac{d}{dx} x^{99} = 99x^{98}$, $\frac{d}{dx} x^{100} = 100x^{99}$.
- Diagrams including a network graph, a sphere, a cube, and a graph of a function.
- Chemical structures and molecular models.
- Text elements like "bach b", "back b", and "bach b".

At the bottom, there is a row of logos: Google Scholar, doi, zenodo, and OpenAIRE. Below these logos is a QR code and a contact number: +998335668868. The website address is <https://innoworld.net>. The year 2026 is prominently displayed on the right side.

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2026-YIL № 1-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

**www.innoworld.net
O'ZBEKISTON-2026**

Berdaq ijodida xalq hayoti va ijtimoiy-siyosiy muhit

Mamasoatov Ozodbek Shamsiddin o'g'li

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

Stomatologiya, pediatriya va tibbiy pedagogika fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada qoraqalpoq xalq shoiri Berdaqning hayoti, ijodiy faoliyati va adabiy merosi tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor shoir asarlarida XIX asr qoraqalpoq xalqining ijtimoiy-siyosiy holati, mustamlakachilik siyosati, iqtisodiy qiyinchiliklar hamda adolatsizlikka qarshi kurash g'oyalarining aks etishiga qaratilgan. Berdaq ijodining ma'rifiy va tarbiyaviy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Berdaq, qoraqalpoq adabiyoti, ijtimoiy hayot, mustamlakachilik, adabiy meros, xalq dardi.

Xalqning tarixiy xotirasi va ma'naviy taraqqiyotida adabiyot muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, xalq shoirlari jamiyatning ijtimoiy muammolarini badiiy obrazlar orqali ifodalab, xalq ongining shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi. Qoraqalpoq xalqining buyuk shoiri Berdaq ana shunday ijodkorlardan biridir.

Berdaq o'z asarlarida oddiy xalq hayotini, ularning og'ir mehnatini, adolatsizlikka uchraganini va ozodlikka bo'lgan intilishini keng yoritgan. Shoir ijodi orqali XIX asr qoraqalpoq jamiyatining ijtimoiy-siyosiy muhitini tasavvur qilish mumkin.

Berdaq Karg'aboy o'g'li 1827-yil dehqon oilasida tug'ilgan. U yashagan davr qoraqalpoq xalqi uchun murakkab tarixiy bosqich bo'lib, iqtisodiy

qiyinchiliklar va siyosiy bosim kuchli bo'lgan.

Mustamlakachilik siyosati natijasida xalqdan og'ir soliqlar olinib, kambag'al qatlamning ahvoli yanada og'irlashgan. Berdaq aynan shu sharoitda ulg'ayib, xalqning azob-uqubatlarini o'z ko'zi bilan ko'rgan.

U dastlab qishloq maktabida savod chiqargan, so'ng madrasa ta'limini olgan. Sharq adabiyotining yirik namoyandalari ijodi uning dunyoqarashiga katta ta'sir ko'rsatgan.

Berdaq qoraqalpoq xalqining mashhur demokrat shoiridir. U XIX asrda yashab ijod etgan. Shoirning asl ismi Berdimurod Qarg'aboy o'g'li bo'lib, Berdaq uning taxallusidir. Mutafakkir to'g'risida ma'lumotlar kam saqlanib qolgan. Uning tarjimai holi va ijodiga oid ma'lumotlarni, asosan, o'zining asarlarida uchratish mumkin. U Orol dengizining janubida joylashgan Mo'ynoq tumanining Oqqal'a degan joyida dunyoga kelgan.

Berdaq o'n yoshligidayoq otasi Qarg'aboy Bo'ronboy o'g'li va onasidan ayrilgach, amakisi Qo'chqorboyning qo'lida tarbiya ko'ra boshlaydi. Berdaq o'n yoshidan ovul maktabiga, maktabni bitirgandan so'ng o'z bilimni yanada chuqurlashtirish maqsadida o'sha davrda yirik ilm maskani hisoblangan Qoraqum eshon madrasasida tahsil oldi.

U yoshligidan boshlab she'r yozishni mashq qila boshladi. Xala qo'shiqlari, turli afsonalar, ertaklar, maqol va matallar, dostonlar bilan tanishish, mashhur shoirlarning she'rlaridan bahramand bo'lish mutafakkir badiiy ijodini kamolga yetib shakllanishida muhim ahamiyat kasb etdi. Shunday qilib, Berdaq asta-sekin mashhur shoir va xalaqa tanilgan baxshiga aylana bordi. Eng muhimi, she'rlariga o'zi kuy bastalab kuylay boshladi.

Berdag ko'p shaharlarga sayohat qildi. Markaziy Osiyoning yirik shaharlarida bo'ldi. Urganch va Buxoroni ziyorat qilib, gadimiy yodgorliklar bilan tanishdi. Berdaq Alisher Navoiy, Fuzuliy va Maxtumlul ijodlarini chuqur o'rganib, she'rlarini mutolaa qildi. Zamondosh shoirlar bilan mushohbat bo'ldi.

Berdag she'rlarining aksariyati kambag'al, beva-bechoralarning ayanchli hayoti, ularning og'ir mehnati, boy-zodagonlarning ularga nisbatan qilgan shafqatsizligi, zo'rovonligi va adolatsizligiga bag'ishlangan. Uning she'rlarida insonparvarlik, tenglik, saxiylik, adolat, vatanparvarlik, mehr-shafqat, qahramonlik va mardlik, mustaqillik, milliy ozodlik va haqiqat uchun kurash, mehr-muhabbat kabi umuminsoniy va milliy qadriyatlar o'z aksini topgan.

Berdagning she'r va dostonlari xalq ommasining turmushini xolisona va haqqoniy tasvirlab berish bilan ajralib turadi. Ayniqsa, Xiva xonligi va Chor Rusiyasi hukmronligi davrida oddiy xalqqa nisbatan o'tkazilgan zulm-zo'rliklar shoirning bir qator she'rlarida ochiq tasvirlab berilgan. Shuning uchun u o'z zamonasidagi adolatsizlikdan, xon gumashtalaridan, soliq yig'uvchilardan, miroblarning o'zboshimchaligidan, zolimligidan noliydi, inson qancha mehnat qilmasin, muhtojlikdan chiqq olmasligidan zorlanadi:

Chaqgon odim tashlab, mehnat qilmasang,
Kun ko'rmoqlik qiyin boldi bu zamon.
Maqsadingga o'ylab-o'ylab yetmasang,
Qiyin boldi kun ko'rmoqlik bu zamon.

Berdag o'zining "Solih", "Bo'lgan emas", "Bu yil" kabi she'rlarida xon va beklarning olib borayotgan siyosatini qoralaydi, ularning mehnatkash xalqqa o'tkazayotgan zulmini, shafqatsizligini tasvirlaydi. Berdag insonni yuksaklikka ko'taradi, xalqni katta kuch ekanligini ta'kidlab, hukmron sinf vakillarini mehnatkash xalqni hurmat qilishga, ularga yordam berishga chaqiradi. Shoir o'zini xalqning ajralmas bir qismi, deb tasavvur qiladi:

So'zim olmas, doim tirik qolaman,
Xalqim bor-ku, yodan o'chim olaman...

Berdag o'zi yashayotgan tuzumni, uning tartiblarini tanqid ostiga oladi. Shoirning fikricha, mavjud siyosiy tuzum mehnatkash xalqni haq-huquqlarini va manfaatlarini himoya qila olmaydi. Bunday tuzumda faqat adolatsizlik, haqsizlik, ta'magirlik, o'zboshimchalik va boshqa insonga xilof illatlar hukm suradi. Shoir zolimlardan zorlanib shunday deydi:

Berdag o'zining ijtimoiy-siyosiy masalalarga bag'ishlangan asarlarida, Sharqning boshqa mutafakkirlari kabi jamiyatni odil va ma'rifatli podshoh boshqarishi lozim, degan fikrga keladi. U o'z davridagi adolatsiz va zolim xon davlatni boshqarishga yaroqsiz, deb hisoblaydi. Shoirning "Omongeldi", "Xalq uchun", "Aydosbiy",

"Yaxshiroq", "Bo'lgan emas", "Yernazarbiy" asarlarida qoraqalpoq xalqining xonlar zulmiga qarshi qahramonona kurashi, milliy-ozodlik harakati aks ettirilgan. Berdaq inson o'z faoliyatida, xatti-harakatida, maqsadiga erishishida erkin ekanligini yozadi.

Masalan, u "Axmoq podsho" dostonida ayrim boylar va amaldorlarning jabr-zulmi oxirgi nuqtasiga borib taqalgandan so'ng, sabr-toqati tugagan xalq o'z ixtiyori bilan ularga qarshi bosh ko'targanini deydi.

Tarixiy dostonlarning ahamiyati. Berdaqning "Avlodlar" dostoni xalq tarixini yorituvchi muhim manbadir. Unda turkiy xalqlarning kelib chiqishi, qabilalar hayoti va muhim voqealar tasvirlangan. "Omongeldi", "Ernazarbi" kabi asarlar milliy qahramonlarni ulug'laydi va xalqni jasoratga chorlaydi.

Bu dostonlar yosh avlodda vatanparvarlik tuyg'ularini mustahkamlaydi.

Ma'rifat va tarbiya masalalari. Berdaq ilm-fanni jamiyat taraqqiyotining asosiy kuchi deb bilgan. U yoshlarni o'qishga, bilim olishga undagan. Shoir asarlarida oila qadri, ota-ona hurmati, halollik va mehnatsevarlik g'oyalari keng o'rin olgan.

Berdag ijodining zamonaviy ahamiyati. Bugungi kunda Berdaq merosi qayta o'rganilmoqda. Uning asarlari maktab va oliy ta'lim muassasalarida o'rganilmoqda. Berdaq nomidagi teatr va madaniyat muassasalari uning xotirasini abadiylashtirmoqda.

Xulosa. Berdaq ijodi qoraqalpoq xalqining ijtimoiy hayotini badiiy jihatdan aks ettiruvchi bebaho merosdir. Shoir asarlarida adolat, insonparvarlik va vatanparvarlik g'oyalari yetakchi o'rin tutadi. Uning ijodi yoshlarni ma'naviy yetuk inson bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Paxratdinov A. *Berdag shayirdin dostonliq shigarmalari*. Nókis: "Qaraqalpaqstan" nashriyoti, 1987.
2. Maksetov Q. *Qaraqalpaq xalqinin kórkem awizeki dóretpeleri*. Nókis: "Bilim", 1996.
3. Davkarayev N., Ayimbetov K., Sagitov I., Murtazoyev A., Khudaybergenov K. *XX ásir qaraqalpaq ádebiyatı*. Nókis: "Qaraqalpaqstan", turli yillar.
4. **Tanlangan asarlar**. Nókis. 1956. (*Berdag she'rlari va dostonlari to'plami*).
5. **Berdag. Saylanda shigarmalari**. Nókis: Qaraqalpaqstan, 1997; *Tanlangan asarlari*. Toshkent: O'zbekiston, 1998.
6. O'zbek Milliy Ensiklopediyasi. Toshkent: Birinchi jild, 2000. (*Berdag haqida ensiklopedik ma'lumot*).
7. Gurbanboyev B. *Berdag va o'zbek adabiyoti*. Toshkent, 2001.
8. Sobirova N.J. "Berdag: o'z davrining ovozi", **Journal of New Century Innovations**, 2025.
9. Sobirova N.J. "Qoraqalpoq shoiri Berdag: tarix va madaniyat timsoli", Yangi O'zbekiston Taraqqiyotida Tadqiqotlar, 2025.

